

này thêm một ý. Cháu thấy rằng ở Đông Dương, đám quan lại chỉ dựa vào các sắc lệnh của toàn quyền để cai trị dân ta mà không hề có luật. Cháu muốn đưa thêm một điều yêu sách nữa: Thay thế chế độ sắc lệnh bằng chế độ luật pháp.

– Đúng! Đúng! – Luật sư họ Phan sôi nổi hưởng ứng. – Muốn cho dân ta có tự do thì phải đòi hỏi họ thực thi đúng luật pháp.

– Tôi cũng tán đồng! – Phan Chu Trinh nói như kết luận buổi họp mặt. – Bây giờ ta làm thế nào để chuyển bản *Yêu sách* tới Hội nghị Véc-xây đây?

Tất Thành nói:

– Thưa bác, cháu nghĩ rằng phải nhờ bác Phan Văn Trường viết ngay bằng tiếng Pháp mới kịp.

Hai ngày sau, Nguyễn Tất Thành đã ngồi bên cạnh luật sư Phan Văn Trường, trước mặt là bản *Yêu sách của nhân dân An Nam* vừa thảo xong bằng tiếng Pháp.

– Chúng ta sẽ đứng tên dưới bản *Yêu sách* này như thế nào? Bác đứng tên nhé? – Nguyễn Tất Thành nêu ý kiến.

– Không! – Luật sư Phan Văn Trường đáp. – Bản *Yêu sách* này tuy là người chấp bút viết ra

bằng tiếng Pháp, nhưng tôi phải viết chỉ vì anh chưa thực sự thuần thạo Pháp văn mà thôi, chứ sáng kiến lớn lao này là của anh, và hầu hết ý kiến nêu ra trong bản *Yêu sách* này cũng là của anh.

Tất Thành đáp:

– Thưa bác, sáng kiến của cháu cũng chỉ là phản ánh nguyện vọng chung của những người yêu nước chứ không phải riêng cháu đâu. Bác là nhân vật có danh tiếng, bà con bên Pháp đều biết bác là một luật sư yêu nước dám bênh vực công lí, che chở cho bà con. Bác đứng tên cho bản *Yêu sách* thì giá trị của nó càng cao, ảnh hưởng của nó càng rộng.

– Không! Không thể được! Tuy tôi có chút danh vọng hơn anh hiện tại, nhưng cái tâm, cái chí của anh còn lớn hơn tôi nhiều. Vả lại về nguyên tắc, người trí thức không được lấy công người khác làm công của mình. “Cái gì của Xê-da thì phải trả cho Xê-da.” Đó mới là lẽ phải. Chẳng những tôi không thể đứng tên, mà bác Hy Mã Phan Chu Trinh cũng không nên đứng tên. – Luật sư họ Phan nói.

Cuộc trao đổi giữa hai nhà yêu nước đi đến kết luận:

Dùng một cái tên gì tiêu biểu cho nguyện vọng chung của nhân dân, nhưng phải là cái tên một cá nhân thì tính chất pháp nhân của văn bản mới có giá trị.

Cuối cùng Nguyễn Tất Thành quyết định tự mình đứng mũi chịu sào với cái tên chung cho tấm lòng của mọi người.

Anh kí:

Thay mặt những người yêu nước Việt Nam
Nguyễn Ái Quốc